

ВОЛОДИМИР- ВОЛИНСЬКИЙ

Волинська область

КЛЮЧОВІ ОБ'ЄКТИ

- 1) городище «Вали» (IX-XIII ст.);
- 2) Василівська церква (кін. XIII-XIV ст.);
- 3) комплекс Успенського собору (1160);
- 4) костел Іоакима і Анни (1752);
- 5) костел Послання Апостолів (собор Різдва Христового).

ОПИС КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Перша літописна згадка про Володимир-Волинський (ще назви – Ладомир, Володимир) належить до 988 року, в якій ідеться про поділ земель між синами Великого Київського князя Володимира. Відтоді місто стає столицею Волинського, а з 1199-го – Галицько-Волинського князівства, державним, адміністративним, торговельним і культурним центром.

Від тих часів збереглася центральна частина укріплень Володимира – городище так званого волинського типу. В княжі часи це було замчище з потужними дерев'яними стінами та вежами. Із заходу до дитинця прилягає пагорб, на якому 1160 року князем Мстиславом Ізяславичем був зведений великий мурований Успенський собор (усипальниця волинських князів). Неподалік розташована одна з найоригінальніших споруд у світовій архітектурі – Свято-Василівська церква (ротонда, споруджена на рубежі XIII-XIV ст.). Легенда свідчить, що вона була побудована дружиною князя Володимира за один день на знак подяки Богу за перемогу. 1752 року для монастиря капуцинів та громади міста зведено кам'яний костел Іоакима й Анни (на місці давнішого дерев'яного). За легендою, 1794 року тут заховано державні коштовності Речі Посполитої.

Неподалік розташована оригінальна пам'ятка пізнього бароко – собор Різдва Христового (перше богослужіння в храмі відбулося 1766 року). Просторе підземелля собору відкрите для відвідувачів.

ОБ'ЄКТИ СПІЛЬНОЇ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНОЇ ТА БАГАТОКУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Костел Іоакима і Анни (пам'ятка архітектури національного значення).

Будинок єврейської громади (Талмуд-Тора, початкова релігійна школа для хлопчиків).

ПОРАДИ ТУРИСТАМ

1. Відділ культури і туризму виконавчого комітету Володимир-Волинської міської ради: м. Володимир-Волинський, вул. Івана Франка, 8.
<https://volodymyrrada.gov.ua/turyzm/>

2. Адміністрація Державного історико-культурного заповідника «Стародавній Володимир»: м. Володимир-Волинський, вул. Ковельська, 10.

<http://www.starodavnij-volodymyr.com.ua/index.php>.

3. Володимир-Волинський історичний музей ім. О. Дверницького: м. Володимир-Волинський, вул. Івана Франка, 6.
<http://volodymyrmuseum.com/>

Найцікавіші туристичні об'єкти: городище «Вали» (пам'ятка археології національного значення) та Культурний простір «Князівський шлях до трону» на території городища; комплекс Успенського собору; Василівська церква; костел Іоакима і Анни; костел Послання апостолів (нині – Кафедральний собор Різдва Христового УПЦ КП) й підземна церква; лютеранська кірха; Миколаївська церква; Георгіївська церква. Також: Володимир-Волинський історичний музей ім. О. Дверницького (<http://volodymyrmuseum.com/>, <https://www.facebook.com/groups/volodymyrmuseum/>); Державний історико-культурний заповідник «Стародавній Володимир» (<http://www.starodavnij-volodymyr.com.ua/index.php>); майстерня-експозиція «волинського фаберже» Анатолія Бойка; парк «Слов'янський»; дерев'яний будинок скульптора Олега Дубенчука.

Інформація щодо пошуку гіда, екскурсійних маршрутів для самостійного відвідування, закладів харчування та розміщення: офіційний сайт міста <https://volodymyrrada.gov.ua/turyzm/>. Автостанція розташована неподалік центральної площі. Залізничний вокзал – за 15 хв. пішки.

ЩО ПОЧИТАТИ ПРО МІСЦЕВІСТЬ ТА ПАМ'ЯТКИ

Володимир-Волинський історичний музей ім. О. Дверницького.
URL: <http://volodymyrmuseum.com/>

Володимир-Волинський історичний музей:
URL: <https://www.facebook.com/groups/volodymyrmuseum/>

Стародавній Володимир: Державний історико-культурний заповідник. URL: <http://www.starodavnij-volodymyr.com.ua/index.php>.

ГОРОДИЩЕ «ВАЛИ» IX-XIII СТ.

Пам'ятка археології
національного значення

Охоронний номер: № 030003-Н

Тип об'єкта: Визначні місця

Вид об'єкта: Археологічна

Сучасна адреса: 44700, Волинська обл., м. Володимир-Волинський,
вул. Підзамче, 7

Геолокація: 50.843951, 24.317533

Датування об'єкта: IX-XIII ст.

Стан пам'ятки: Незадовільний стан (потребує капітальних реставрацій-
них робіт)

ІСТОРИЯ ОБ'ЄКТА

Вали давнього городища у Володимирі-Волинському є унікальною пам'яткою IX-XIII ст. – це серце прадавнього граду Володимира.

У VII ст. по землях, що належали племені дулібів, пройшли войовничі племена аварів. Зимненське городище – ровесник Києва – було знищене. Натомість на високому пагорбі, серед заболоченої долини річки Луги та її притоки річки Смочі, наші предки збудували фортецю (дитинець), насипали високі вали й звели дерев'яні стіни. За переказами, 1261 року до Володимира прийшов хан Бурундай, але побачивши потужні стіни, складені з дубових колод, обурився і наказав князю Васильку швидко розметати міські укріплення. Щоб виконати наказ Бурундая, Василько вирішив їх підпалити, але розверзлися небеса й почалася злива, яка тривала три дні. 1289 року князь Мстислав Данилович спорудив «над гробом баби своєї (Анни), жони Романової гробницю кам'яну». Пізніше ця гробниця згадується як церква Іоакима та Анни «што в замке Володимирском».

Згодом польський король Казимир Великий починає споруджувати на місці дерев'яного замку кам'яний, на будівництво якого було затрачено 3000 гривень срібла. У середині XVI ст. володимирський замок був дерев'яний, мав 70 городень і п'ять веж. Перед надбрамною чотирикутною вежею розміщувався дерев'яний міст, перекинутий через фортечний рів. За даними люстрації 1552 року, міст був підйомний і тримався на залізних ланцюгах, ланки якого були завтовшки в палець. У надбрамній вежі була металева решітка, яку опускали, перекриваючи доступ у замок.

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА ЦІННІСТЬ ПАМ'ЯТКИ

Саме за цими тисячолітніми валами розміщувався центр древнього Володимира – князівський замок і церква. Від центру розходилися вулиці, де мешкав простий люд. Місто було оточене земляними валами й дістатися до нього можна було тільки через декілька брам – Київську, П'ятницьку, Гридшину й Водопійну. Така фортифікація цікава з погляду оборонної функції.

ЯК ОБ'ЄКТ ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ СЬОГОДНІ

На території городища діє Культурний простір «Князівський шлях до трону», де розташовано дерев'яні фігури 5 волинських князів, вартового та найбільшого в Україні різьбленого дерев'яного трону (висота 3 м 30 см, ширина 2 м 67 см).

ЯК ВІДВІДАТИ

Відчинено з 9:00 до 17:00 щоденно (за попереднім записом +38 (03342) 3-89-89).

На території пам'ятки: земляні укріплення заввишки 7 м; будівля колишньої в'язниці XIX ст. (на реставрації); Культурний простір «Князівський шлях до трону», де розміщено дерев'яні фігури 5 волинських князів, вартового та найбільшого в Україні різьбленого дерев'яного трону.

ПРОЕКТИ ТА ІНІЦІАТИВИ, СПРЯМОВАНІ НА АКТУАЛІЗАЦІЮ ОБ'ЄКТА

Культурно-мистецький проєкт «Князівський шлях до трону» на території пам'ятки Городище «Вали» (підтриманий на конкурсі «Малі міста – великі враження» Міністерства культури України). У межах проєкту проведено п'ятиденний пленер різьбярів (робота «Найбільший дерев'яний різьблений князівський трон» занесена до Книги рекордів України), проведено дві театралізовані екскурсії (денна й нічна). Мета проєкту – інтегрувати пам'ятку в життя громади, привернути до неї увагу, адже досі територію пам'ятки не використовували в культурному житті міста.

Розроблено новий туристичний маршрут «Князівський шлях до трону».

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

Барер С.Д. Історико-архітектурний заповідник у м. Володимирі-Волинському Волинської області. Комплексні наукові пошуки. Історична довідка. Львів, 1985. Т.ІІ. Кн. 2. Вип. 1. 202 с.

Кучинко М. М. Володимир середньовічний. Історико-краєзнавчі нариси. Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2006. 144 с.

Кучинко М., Охріменко Г., Петрович В. Історія міста Володимира-Волинського. Луцьк, 2004. 260 с.

Літопис Руський за Іпатським списком / пер. Леонід Махновець. Київ: Дніпро, 1989. 592 с.

Охріменко Г., Скляренко Н., Каліщук О., Ткач В., Романчук О. Олександр Цинкаловський та праісторія Волині. Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2007. 740 с.

Теодорович Н.И. Город Владимир Волынской губернии в связи с историей Волынской иерархии. Исторический очерк. Почаев: Типография Почаевско-Успенской Лавры, 1893. 152 с.

Терський С. Княже місто Володимир. Лівів: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2010. 320 с.

Цинкаловський О.М. Княжий город Володимир: історико-краєзнавчі нариси. Новоград-Волинський: НОВОград, 2017. 128 с.

ВІДЕО

Міста і містечка: Володимир-Волинський (UATV Channel).

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qkPoYvAKNmU>

Володимир-Волинський. Відкрий для себе тисячолітнє місто! (Володимир-Волинський). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=07Te8Vt4-EU>
Майстер з Володимира-Волинського виготовив найбільший дерев'яний різьблений трон в Україні (12 Канал). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=sht89bR92e4>

reherit.org.ua

Facebook – ReHERIT

Цей матеріал створений за фінансової підтримки Європейського Союзу. Його наповнення є винятковою відповідальністю проєкту ReHERIT і не обов'язково відображає погляди ЄС.